

DR. YONG-SÖNG LI VE *ORHON TÜRKÇESİ GRAMERİ* ADLI ESERİN KORECEYE TERCÜMESİ ÜZERİNE

İsmail ÇOBAN*

Özet

Eski Türkçe Dönemi hakkında yayımladığı kitaplar, makaleler, bildiriler ve çalışmalarıyla tanınan Yong-Söng Li son olarak Talat Tekin'in *Orhon Türkçesi Grameri* adlı eserini Korece'ye çevirmiş ve çalışmalarına bir yenisini eklemiştir. Bu çalışmada, Yong-Söng Li'nin hayatı, eserleri hakkında bilgi verilmiş ve yeni tercüme eseri 돌궐어 문법 / *Orhon Türkçesi Grameri* incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yong-Söng Li, *Orhon Türkçesi Grameri*, çeviri.

STUDIES ON DR. YONG-SÖNG LI AND WORK NAMED A GRAMMAR OF ORKHON TURKIC OF TRANSLATION TO KOREAN

Abstract

Yong-Söng Li, who is known that to published books, articles, proclamation and studies about old turkic era, lastly translated to Korean, Talat Tekin's book which is named *Orhon Türkçesi Grameri* and added a new work to own studies. In this study, was explained Yong-Söng Li's life, studies and was dissected his new translation work 돌궐어 문법 / *Orhon Türkçesi Grameri*.

Keywords: Yong-Söng Li, *A Grammar of Orkhon Turkic*, translation.

1. Yong-Söng Li'nin Öz Geçmişi:

Yong-Söng Li, 1964 yılında Güney Kore'nin Gyeonggi İli'nde dünyaya gelir. İlk ve ortaöğrenimini Gyeonggi İli'nin Gapyeong İlçesi'nde tamamlayan Li, 1982 yılında Seul Devlet Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yükseköğrenimine başlar ve 1983 yılında Coğrafya Eğitimi Bölümünü seçer. 1986 yılında bu bölümden mezun olur.

Mart 1986 - Kasım 1989 tarihleri arasında Seul'deki Gwang-yang Ortaokulunda öğretmenlik yapar. Türkoloji öğrenimi yapmak üzere bu işten ayrılarak 7 Kasım 1989 tarihinde Türkiye'ye; Ankara'ya gelir. TÖMER'de Aralık 1989 - Nisan 1990 tarihleri arasında Yüksek Türkçe ve İleri Türkçe kurslarına katılır.

1990 yılında lisansüstü öğrenim görmek üzere Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne yabancı uyruklu öğrenci kontenjanı ile kaydolur. Kendi isteği ile 2 dönem boyunca aynı bölümde lisans eğitimi alır ve başarılı olur.

* Arş. Gör.; Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, smlcoban@gmail.com.

1993 yılında *Türk Dillerinde Akrabalık Adları* isimli **yüksek lisans** çalışmasını tamamlayan Li, 1998 yılında da *Türk Dillerinde Sontakılar* isimli **doktora** çalışmasını tamamlayarak **doktor** unvanını alır.

Doktora sonrasında Eylül 2000 - Temmuz 2001 tarihleri arasında KKTC'deki Doğu Akdeniz Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yardımcı doçent olarak çalışır. Bir süre Almanya'da kaldıktan sonra Temmuz 2003 tarihinde Güney Kore'ye döner.

*Yong-Söng Li Afyon Kocatepe Üniversitesinde bildiri sunarken¹
(Foto: Dr. Özgür AY Arşivi)*

Eylül 2003 tarihinden itibaren Seul Devlet Üniversitesinde kadrosuz araştırmacı ve Türkçe okutmanı olarak çalışır.

Eylül 2003 - Ocak 2009 tarihleri arasında Güney Kore hükümetince desteklenen iki araştırma projesine katılarak Çin, Rusya, Moğolistan, Ukrayna, Kırgızistan ve Litvanya'da farklı Türk dillerini araştırır.

Çok iyi derecede Korece, Türkçe, İngilizce; orta derecede Almanca ve Rusça bilen Li, evli ve bir çocuk babasıdır.

¹ Fotoğraftaki diğer bilim adamları: Prof. Dr. Mehmet Ölmez (bilgisayar başında), Prof. Dr. Takashi Osawa, Prof. Dr. Fatih Kirişçiöğlü, Timur Davlatov. Fotoğraf için Dr. Özgür Ay Beyefendi'ye teşekkür ederim.

2. Yong-Söng Li'nin Eserleri:

Yong-Söng Li'nin yayınlanmış 10 kitabı bulunmaktadır. Bunlar:

- 고대 튀르크 비문 연구, 부산, 1993, 327 p. / *Eski Türk Yazıtları Araştırmaları*, Busan, 1993, 327 s.

Bu eser, Talat Tekin'in *Orhon Yazıtları* (Ankara, 1988) adlı eserinin tercümesidir. Prof. Dr. Young-Il Kim'in adı da eserde çevirmen olarak yer almaktadır.

- 고대 튀르크 비문 연구 (II) — 투뉴쿡 비문 —, 대구, 1996, 136 p. / *Eski Türk Yazıtları Araştırmaları (II) - Tunyukuk Yazıtı*, Daegu, 1996, 136 s.

Talat Tekin'in, *Tunyukuk Yazıtı* (Ankara, 1994) adlı eserinin tercümesi olan bu eserde Prof. Dr. Young-Il Kim de çevirmen olarak yer almaktadır.

- *Türk Dillerinde Akrabalık Adları*, İstanbul, 1999, 415 s.

Bu eser, Li'nin 22 Şubat 1993 tarihinde kabul edilen yüksek lisans tezinin düzeltilip genişletilerek yayınlanmış şeklidir.

- *Türk Dillerinde Sontakılar*, İstanbul, 2004, 912 s.

Bu eser, Li'nin 24 Haziran 1998 tarihinde kabul edilen doktora tezinin düzeltilip genişletilerek yayınlanmış biçimidir.

- *A Study of the Middle Chulym Dialect of the Chulym Language*, Seul, 2008, X + 258 s.

Ho-Young Lee, Hyong-Won Choi, Geon-Sook Kim, Dong-Eun Lee ve Mehmet Ölmez'in ortak yazar olarak yer aldığı bu eser, 2009 yılında Kore Bilimler Akademisi tarafından **İyi Eser Ödülü**'ne layık görülmüştür.

- 돌궐 비문 연구: 켈 티긴 비문, 빌개 카간 비문, 투뉴쿡 비문, 서울, 2008, 670 p. / *Orhon Yazıtları Araştırmaları: Kül Tigin Yazıtı, Bilge Kağan Yazıtı, Tunyukuk Yazıtı*, Seul, 2008, 670 s.

Talat Tekin'in, *Orhon Yazıtları* (Ankara, 1988) ve *Tunyukuk Yazıtı* (Ankara, 1994) adlı eserlerinin birleştirilerek yeniden tercüme edilmiş ve çevirmenin dipnotlarıyla genişletilmiş biçimidir.

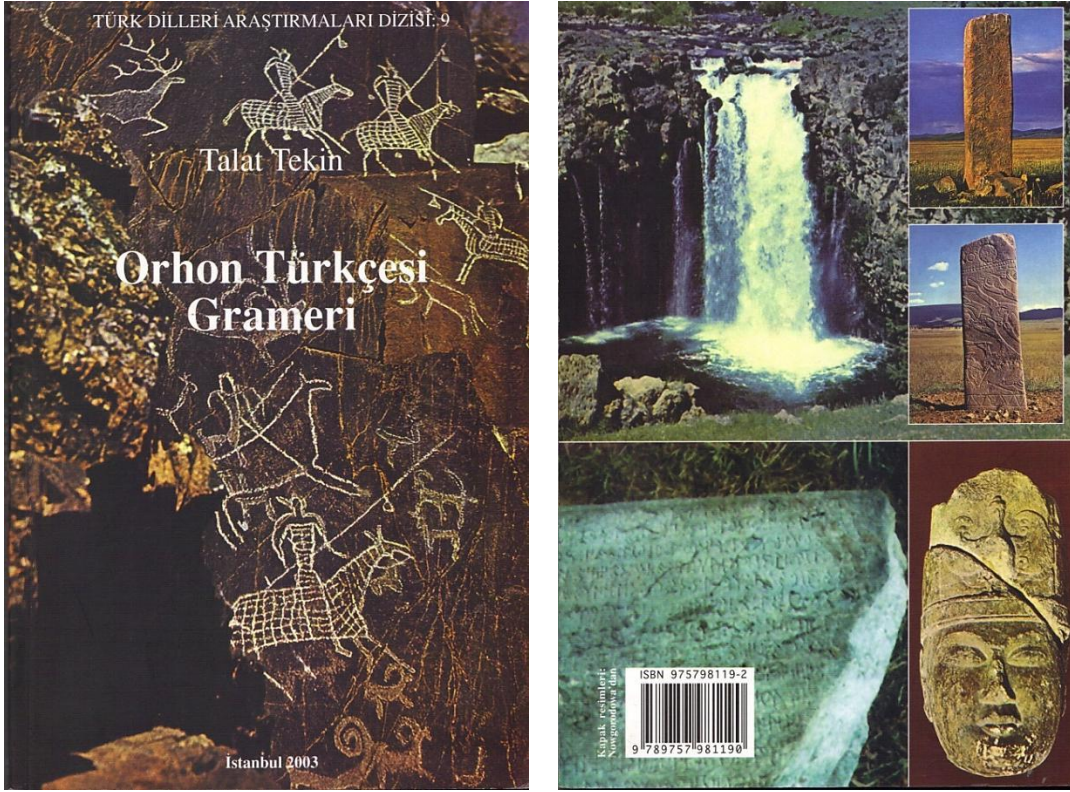
- 언어 다양성 보존을 위한 알타이언어 문서화, 파주, 2011. / *Dil Çeşitliliğinin Korunması İçin Altay Dillerinin Belgelemesi*, Pacu, 2011.

Ju-Won Kim, Won-Soo Yu, Moon-Jeong Choi, Woon-Ho Choi, Soon-Hwan Jeon ve Jae-Il Kwon ortak yazarlı eserin diğer yazarlarıdır.

- *A Study of Dolgan*, Seul, 2011, XIV + 689 s.

- 터키와 점점 친해지는 샤크르 샤크르 터키어, 파주, 2012, 526 p. / *Türkiye ile Gittikçe Samimileşen Şakır Şakır Türkçe*, Pacu, 526 s.
- 돌궐어 문법, 파주, 2012, 509 p. / *Orhon Türkçesi Grameri*, Pacu, 2012, 509 s.

Bu kitap, Talat Tekin'in *Orhon Türkçesi Grameri* (Ankara, 2000) adlı eserinin tercümesidir.

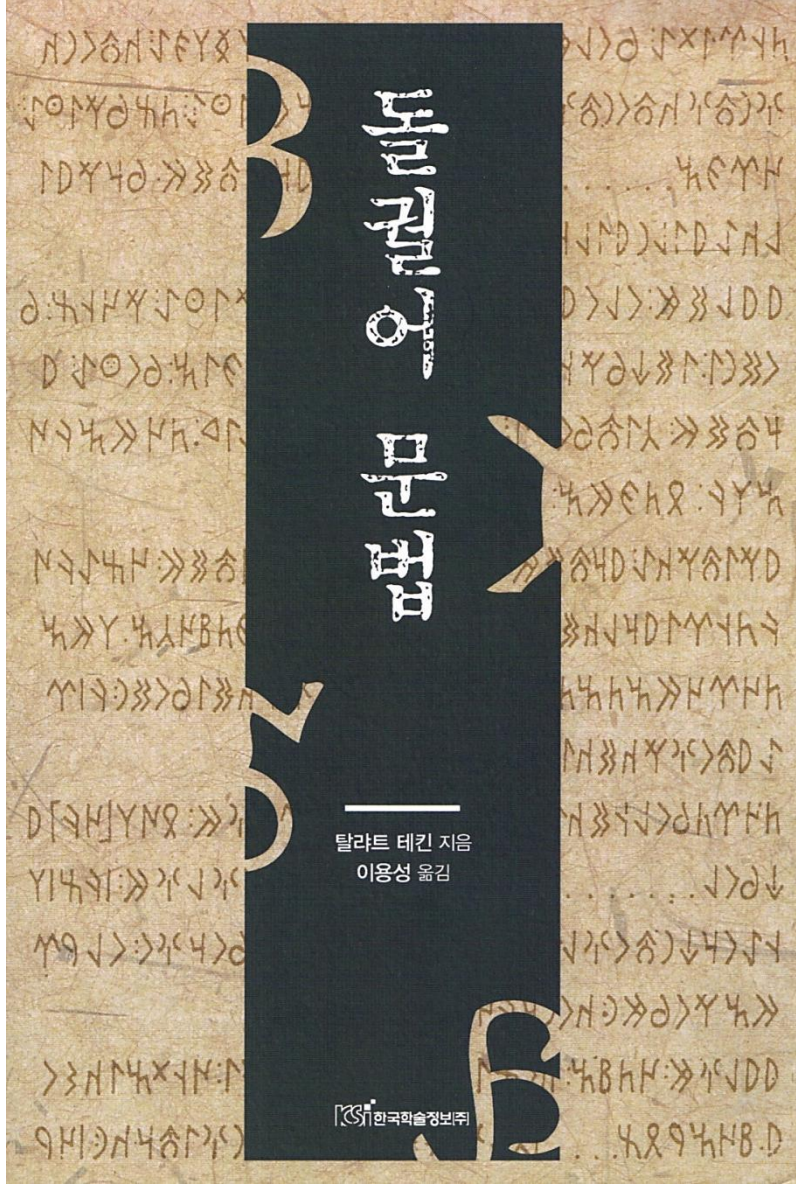

Talat Tekin'in Orhon Türkçesi Grameri adlı eserinin ön ve arka kapak görüntüleri

3. Yong-Söng Li'nin 돌궐어 문법 / *Orhon Türkçesi Grameri* Adlı Tercüme Eseri:

Prof. Dr. Talat Tekin'in 1965 yılında California Üniversitesinde tamamladığı *A Grammar of Orkhon Turkic* adlı doktora tezi, 1968 yılında Indiana Üniversitesi tarafından yayınlanmıştır. 2000 yılında *Orhon Türkçesi Grameri* adı altında Türkiye Türkçesi ile yayınlanan bu eser 2012 yılında Dr. Yong-Söng Li tarafından Korece'ye çevrilerek Korean Studies Information Yayınları tarafından *돌궐어 문법 / Orhon Türkçesi Grameri* adıyla yayınlanmıştır: *Orhon Türkçesi Grameri*, Pacu, 2012, 509 s.

Eserin ön ve arka kapağı Tariat (Terh / Terhiin Gol) yazıtının batı yüzünün ilk beş satırının (Kök)türk harfli metni kullanılarak tasarlanmıştır:

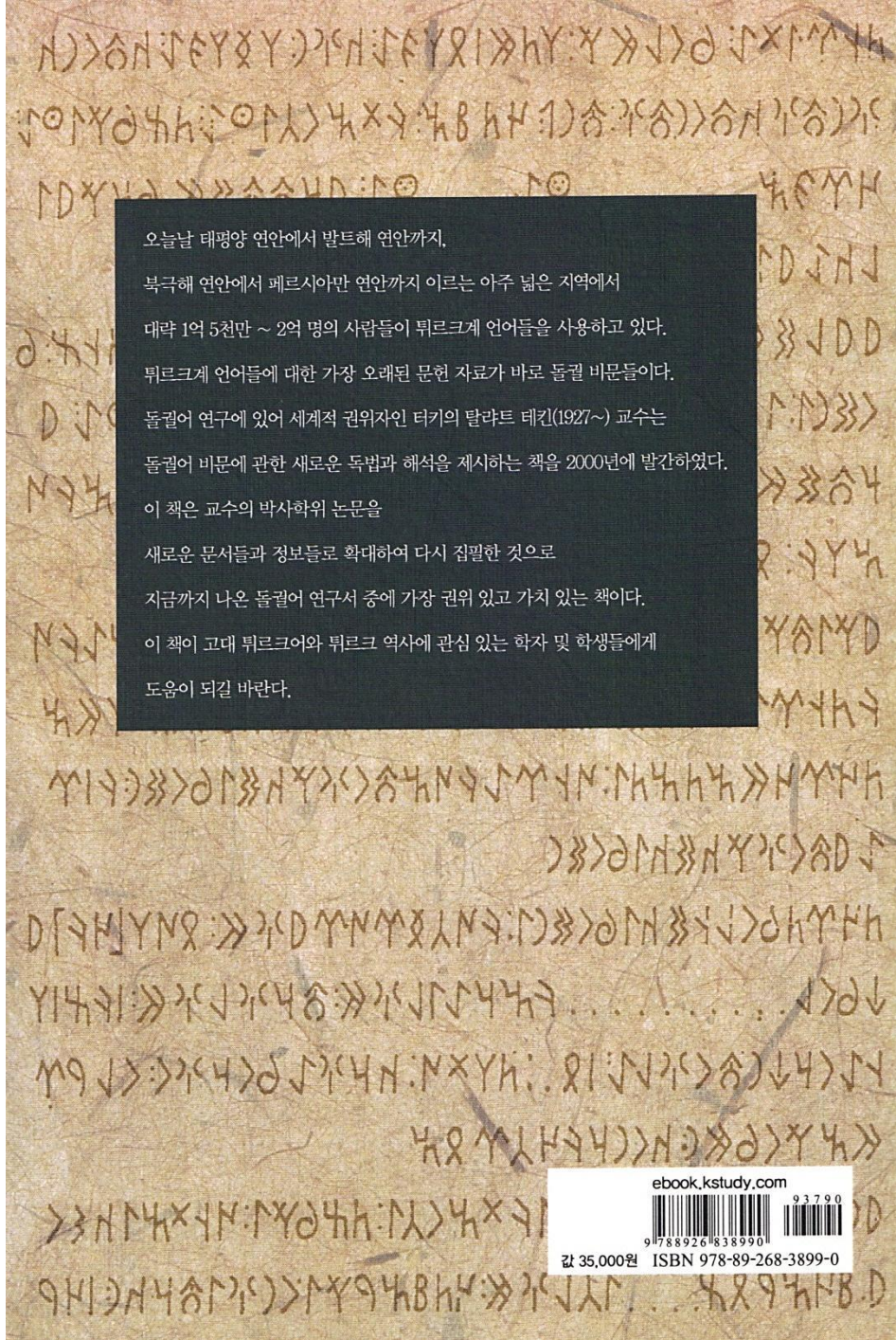

Yong-Sŏng Li'nin Orhon Türkçesi Grameri adlı tercüme eserinin ön kapak görüntüsü

Bilge Kağan yazıtı, Köl Tigin yazıtı, Bilge Tonyukuk yazıtları, Köl-İç-Çor (Külüçor) yazıtı, Tariat (Terh / Terhiin Gol) yazıtı, Moyun Çor Kağan (Şine Us) yazıtı, Yenisey yazıtları, Irk Bitig... gibi (Kök)türk harfli yazıtlardan ve metinlerden hareketle Orhun Türkçesinin gramer özelliklerinin ortaya konulduğu *Orhon Türkçesi Grameri* adlı eserin Korece baskısında Yong-Sŏng Li tarafından eserin başlangıç bölümüne yazıtların fotoğrafları eklenmiştir. Esere görsellik kazandırması bakımından bu olumluluk yaratan bir durumdur.

Çevirmenin ön sözüyle başlayan eserde, çevirmen, yardımcılarından ve desteklerinden dolayı Prof. Dr. Mehmet Ölmez, Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz ve Doç. Dr. Osman Mert'e

teşekkürlerini dile getirmektedir. Ardından önce Talat Tekin'in eserin 2000 yılındaki ilk baskısı için kaleme aldığı ön söze yer verilerek kitabın çevirisine başlanılmıştır.

Yong-Söng Li'nin Orhon Türkçesi Grameri adlı tercüme eserinin arka kapak görüntüsü

Li, kitabın baskısının yapıldığı günden sonra yayımlanan eserlere başvurmuş ve kendi dipnotlarını da esere eklemiştir. Eserin güncelliği adına bunun oldukça etkili olacağı kesindir.

Talat Tekin'in **Giriş** olarak adlandırdığı bölüm Li tarafından "Birinci Bölüm" (s. 28-38) olarak adlandırılmıştır. Bu bölümde eser hakkında bilgi verilmiş ve Orhun Türkçesinin başlıca ses ve biçim özelliklerine yer verilmiştir.

Talat Tekin baskısında bölüm olarak belirtilmeyen "**Yazı**" bölümü Li'nin yayınında "**İkinci Bölüm**" (s. 39-46) başlığı altında ele alınmıştır. Bu bölümde Türk runik alfabesinin özelliklerine ve Türk runik alfabesinin Orhun ve Yenisey yazıtlarında kullanılış biçimlerini gösteren tablolara yer verilmiştir.

"**Üçüncü Bölüm**" (s. 47-82) Orhun Türkçesindeki yazım kuralları hakkında verilen bilgilerden oluşmaktadır. Bu bilgiler şu alt başlıklar altında verilmiştir: "**Yazım Kuralları**", "**Ünlülerin Yazımı**", "**Ünsüzlerin Yazımı**" ve "**Noktalama**". Bu başlıklar altında da sınıflandırmaya gidilerek yeni alt başlıklar oluşturulmuş ve Orhun Türkçesinin yazım kuralları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

"**Dördüncü Bölüm**" (s. 83-160) Orhun Türkçesinin ses bilgisi özellikleri ile ilgilidir. Bu bölümü şu alt başlıklar oluşturmaktadır: "**Ünlüler**", "**İlk Hece Dışındaki Ünlüler**", "**Ünlü Nöbetleşmeleri**", "**Ünlü İkizleşmesi**", "**Ünlü Benzeşmeleri**", "**Ünlü Düşmesi**", "**Ünlü Türemesi**", "**Büzülme**" ve "**Benzer Hece Yitimi**". Yine bu başlıklar da kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmış ve ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Eserin bütün bölümlerinde olduğu gibi yine bu bölümünde de Li, gerekli gördüğü yerlere dipnotlar aracılığıyla yorumlar ve eklemeler yapmıştır.

"**Beşinci Bölüm**"de (s. 161-358) Talat Tekin'in, "**Biçim Bilgisi ve İlgili Söz Dizimi**" ile "**Çekim**" başlıkları altında ayrı ayrı incelediği konuların tamamını içermektedir.

"**Biçim Bilgisi ve İlgili Söz Dizimi**" başlığı altında "**Söz Yapımı**" başlığına alt başlıklar olarak; "**Ekleme ile Söz Yapımı**", "**Addan Ad Türeten Ekler**", "**Addan Eylem Türeten Ekler**", "**Eylemden Ad Türeten Ekler**", "**Eylemden Eylem Türeten Ekler**", "**Birleştirme**" ve "**Birleşik Eylemler**" konuları ele alınmıştır.

"**Çekim**" başlığı altında da Orhun Türkçesi dönemindeki ad çekimi, zamirler, sayılar, zarflar, sontakılar, bağlaçlar, edatlar, ünlemler ve eylem çekimi konuları alt başlıklara ayrılarak ele alınmıştır.

"**Altıncı Bölüm**" (s. 359-399) Orhun Türkçesi Dönemi **söz dizimi** ile ilgilidir. Bu bölümde söz öbekleri, eylem tümleçleri, cümle yapısı, cümlede sözcük düzeni, olumsuzluk ve cümlelerin birleşimi konuları ele alınmış, gerekli görülen yerlerde alt başlıklar açılmıştır. Özellikle bu bölümde Li tarafından, yazıtlar hakkında dile getirilen yeni okuyuş ve düzeltmeler dikkate alınmış, örnek cümleler bu düzeltmeler ışığında verilmiştir.

Transkripsiyonlu bir şekilde verilen Orhun Türkçesi Dönemine ait metin örneklerinde (s. 400-427) Talat Tekin baskısının dışına çıkmamış, yine aynı örnek metinler kullanılmıştır. Bunlar: Köl Tigin yazıtı, Bilge Kağan yazıtı, Bilge Tonyukuk yazıtları, Ongi yazıtı, Köl-İç-Çor (Külüçor) yazıtı, Tariat (Terh / Terhiin Gol) yazıtı, Moyun Çor Kağan (Şine Us) yazıtı, Suci yazıtı, Yenisey yazıtları (E 1, E 3, E 7, E 10, E 11, E 13, E 16, E 17, E 25, E 26, E 28, E 29, E 44, E 45, E 48, E 49) ve Irk Bitig'dir.

Eserin 428-494. sayfaları arasında sözlük bölümü yer alırken 500-507. sayfaları arasında Türk runik harfli metin örnekleri yer almaktadır. Türk runik harfli metin örneklerine yer verilirken yine Talat Tekin'in verdiği örneklere bağlı kalınmış farklı ve ek olarak başka örnekler verme gereği duyulmamıştır.

Yong-Söng Li'yi eski Türk diline olan ilgisi ve bu ilgi sonucu ortaya çıkan eseri için tebrik eder, yeni eserlerinin yayınlanmasının sabırsızlıkla beklenildiğini burada dile getirmek isterim.

Kaynaklar:

TEKİN, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*. İstanbul: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.

Lİ, Y. S. (2012). 돌궐어 문법 / *Orhon Türkçesi Grameri*. Pacu: Korean Studies Information.